

PSIHOLOGIE ... ÎN CREDINȚĂ

Karlfried Graf Dürcheim, *bătrânul înțelept din Pădurea Neagră*

- ESEU-

Dan VASILIU

București, 2014

Mărturisesc că ideea acestui eseu mi s-a înfiripat în urma lecturii cărții *Crise* de Jacques Castermane, *Centrul ființei*, omul care i-a fost discipol timp de 20 de ani lui Karlfried Graf Dürcheim supranumit și *bătrânul înțelept din Pădurea Neagră*¹. Cartea în sine este o exegeză a operei Maestrului, o transpunere a discuțiilor purtate cu acesta de-a lungul anilor, o mărturie de credință și de religiozitate manifestă a părintelui terapiei prin corp – *leibterapie*. Lectura a trezi în mine un fior asemănător celui ce m-a cuprins în urma parcurgerii câtorva lucrări ale lui Carl Gustav Jung. A fost un sentiment profund de relaxare la gândul că trăirile mele nu sunt urmare a vreunei patologii comune. Mi-am confirmat astfel câteva revelații avute pe când nu-i cunoșteam pe cei doi, în vremea când rezultatele căutărilor mele abia începeau să prindă contur.

Ceea ce frapează cititorul este naturaletea cu care K.G. Dürcheim tratează relația dintre om și divin. Privită prin prisma filosofiei Zen, relația devine naturală și indisolubil legată de conștientizarea Ființei prin ființare. Idei asemănătoare întâlnim și la existențialiști precum Søren Kirkegaard, Jean-Paul Sartre sau Dostoievski dar mai ales la Martin Heidegger prin acel *Dasein* traductibil doar prin lămurire alchimică a inconștientului: „Factitatea nu este factualitatea în sens de *factum brutum* al unei simple-prezențe, ci o caracteristică a ființei *Dasein*-ului care, deși respinsă în primă instanță, este preluată în existență”². Motorul experienței transcendente definit de Dürcheim cuprinde întregul domeniu al suferințelor umane. Acesta se rezumă la: frica de moarte inițiată de egoul natural, întâlnirea cu absurdul sau ceea ce dă sens vieții noastre și suferința de izolare sau căutarea celuiilalt. Referitor la ultima Aristotel spunea că „*omul este un animal social*”³. Probabil că omiterea celei de-a patra dimensiuni existențialiste, dorința de libertate, nu s-a regăsit în registrul suferințelor umane tocmai din cauza orientării spre filosofia Zen a Maestrului. Nu poți năzui spre transcendere fără a exersa libertatea de a-ți construi lumea.

Aici fac o paranteză referindu-mă la antiteza dintre credințele orientale și cele occidentale. Toate acceptă adevărul imuabil al existenței planului divin. Diferența

¹ Castermane, J., *Centrul ființei*, p. 15.

² Heidegger, M., *Ființă și timp*, p.186.

³ Apud. Castermane, J., *Centrul ființei*, pp. 83-84

este de raportare la acest plan și la planul existenței umane. Primele, cele orientale, se concentrează spre rezolvarea Ființei și ființării în registrul mundan și atingerea desăvârșirii prin înțelegere și perfecționare. Celelalte se raportează la mila Domnului și la respectarea unor constrângeri morale spre a câștiga poziția privilegiată în viața veșnică de după moarte. Desăvârșirea în timpul vieții se poate atinge, în acest caz, numai prin izolare și renunțare la lume. Intrând în profunzime observăm totuși că acesată practică este o emanație a instituției religioase și nicidecum o revelație divină. Dacă ne referim la sintagma „Crede și nu cerceta”, pe nedrept atribuită credințelor religioase occidentale, în special creștinismului, am putea spera că vom vâna un argument. Realitatea ne dezvăluie însă alt adevăr. Cercetarea nu este pusă sub semnul interdicției. Metoda sugerată este de a cerceta în credință, adică de a nu-L elimina pe Dumnezeu din ecuația fenomenologică și din cauzalitatea empirică. Concluzia ar fi că de fapt antiteza ține doar de interpretare și nu de esență.

Descrierea experiențelor avute în Japonia de către K.G. Dürcheim ne frapază prin similitudinile pe care le descoperă între gândirea lui Meister Eckhart, marele maestru al misticii rhenane și învățăturile Zen. Am putea fi confirmarea că ideile se transmit atemporal și aspațial prin inconștientul colectiv, câmpul morfic sau câmpul Akashic, indiferent de modul lor de exprimare. Semantica rămâne aceeași și pentru creștini și pentru budiști. Probabil că, *in extenso*, putem generaliza la toate credințele. Pentru Dürcheim, cunoscător al ambelor, reprezintă o confirmare a universalității adevărului și-l îndrumă spre experiențele prin care Ființa se dezvăluie.

„Experiența Ființei este accesibilă omului nu pentru că este creștin sau budist, ci pentru că este om”⁴.

Propoziția mă duce cu gândul la esența filosofiei existențialiste. Atunci când credem că esența precede existența putem afirma: *„În mod fundamental, oamenii sunt!”⁵*. Aici mă neliniștește gândul că unii ar putea interpreta aceasta prin sintagma lui Nietzsche *„-Să fie cu puțință ! Acest sfânt unchiaș n-a auzit vorbindu-se încă în pădurea lui că Dumnezeu a murit ! ... Și Zarathustra grăi poporului spunându-i : - Vă propovăduiesc pe Supraom !”⁶*. Îmi revin dându-mi seama că revolta lui Nietzsche nu rezistă în fața adevărului simplu al lui Dürcheim că *„ ... omul trebuie să ajungă la*

⁴ Apud. Castermane, J., *Centrul ființei*, p. 33.

⁵ Deurzen, E., Adams, M., (2011), *Psihoterapie și consiliere existențială*, București: Herald, p.22

⁶ Nietzsche, F., *Așa grăi-a Zarathustra*, pp. 5-6.

*transparentă pentru transcendență*⁷. Constructul lui Nice este prea încărcat materie, de puterea acordată Eului de Sinele subjugat, este viciat de o individuare eșuată, o pledoarie a căderii în puterea oamenilor și nu a Zeului, o răzvrătire a neputinței de cosmizare a spiritului și de eliberare din trup. Dumnezeu nu ne vrea târătoare și adulatori neputincioși. Avem darul neprețuit al liberului arbitru. Nu ne cere decât să-l fim parteneri creației și să ne întovărășim pe Cale. Altfel putem să ne pierdem din pricina propriei înfumurări. Conștientizarea diferenței dintre corpul pe care omul *îl are* și corpul *care este* îl duc pe Dürcheim spre propria filosofie și spre exprimarea acesteia prin „*Personal Leibterapie*”.

Modelul psihic ales de Maestru cuprinde ca instanțe: Ființa esențială și Ființa existențială. Prima este darul lui Dumnezeu a doua este „darul” socialului.

*„Închis în eul lui, omul găsește un sens existenței în recunoașterea și stima celorlalți. În schimb, dacă este reunit cu Ființa sa esențială, el se simte în ordine chiar în mijlocul disprețului celorlalți. Închis în eul lui existențial, omul are nevoie de celălalt, de comunitate, pentru a se simți la adăpost. Din contră, tocmai acolo unde este absolut singur, omul transparent Ființei lui esențiale se simte reunit cu totul*⁸.

Iată deci că se poate imagina și un model „luminos”, adică nu mai avem nevoie de un inconștient clocotind de refulări și depozitar al celor mai periculoase și reprobabile pulsuni care dau năvală spre conștient. Ne racordăm la totalitate printr-o instanță superioară, înaltă, elevată care poartă numele de Ființă esențială. Darul Duhului Sfânt, Îngerul păzitor sau poarta către lumea necreată devin sens pe Cale iar scopul întrezărirea Lui Abraxas, Dumnezeuul Totalității.

Am întâlnit o expresie atribuită lui Carl Gustav Jung „*Prima parte a vieții constă în a cădea într-o groapă iar cea de-a doua parte constă în a ieși din ea*⁹. Problema este către ce să ieși? Pentru a se-ntâmpla trebuie să găsești Calea, să întrevezi sensul. Dürcheim l-a văzut într-un anume fel.

*„Eu vedeam sensul! La câșiva pași de mine se afla, nu un misionar al sensului, aceștia sunt numeroși, ci un martor al sensului, aceștia sunt puțini!*¹⁰.

Ce șansă, ce festin spiritual, să ai un martor al sensului, să ai o lumină dar mai ales pentru ce? Pentru Cale, pentru a-ncepe drumul propriei mântuirii, pentru transcenderea din imanent. Dar acest lucru nu se face oricum ci mai-nainte omul

⁷ Castermane, J., *Centrul ființei*, p. 23.

⁸ Castermane, J., *Centrul ființei*, p. 68.

⁹ Apud. Castermane, J., *Centrul ființei*, p. 13.

¹⁰ Apud. Castermane, J., *Centrul ființei*, p. 14.

trebuie să ajungă la transparență prin concentrare, mai ales prin meditație și contemplare. Calea este un drum inițiativ pe care omul îl începe găsind calea spre Cale. Trebuie înlăturată starea de anulare a omului subiect de către propria conștiință, trebuie lăsat ochiul interior să se deschidă. Trebuie sfâșiat vălul pe care conștiința obiectivă îl așterne asupra realității. Mai apoi ... este Umbra. Ea ne împiedică Ființa esențială să se realizeze. Un ultim obstacol este cea credință cum că spiritualitatea constă din identificarea cu o stare superioară. Nimic mai fals! „Pentru a recunoaște Ființa, într-o experiență, trebuie să ne permitem să mergem spre întuneric, spre umbră, spre tenebre”¹¹.

În metanoia practică de Dürcheim supranaturalul există în inima naturalului pentru omul trezit la transcendență iar transparența sa face ca tot ce-l înconjoară să fie mai transparent. Și ca-ntr-un cerc de excelență, secretul suprem al existenței și al ființării se relevă de dincolo de spațiu și de timp:

*„Absolutul este informal, nu există încă formă. Apoi, pe alt plan, vine diferențierea. Dumnezeu separă lumina de întuneric! Manifestarea devine din ce în ce mai densă. Mai târziu vine timpul și spațiul, materia, iar și mai departe de principiu vine omul așa cum îl cunoaștem. Dar sub pielea lui, dacă pot spune așa, în inconștientul lui, pentru a adopta limbaj psihologic, se află Ființa, Absolutul.”*¹²

Aceasta este cosmogonia pe care Maestrul ne-o oferă, aceasta este închiderea cercului existenței din spre în Absolut. Este precum șarpele Ouroboros, este o perpetuă poziție de observant și observat, principiu cuantic care implică ființarea prin funcția de undă rămasă la nesfârșit colapsată. Dar pentru a atinge starea necesară și suficientă trebuie urmată Calea. Dacă am da crezare lui Jung¹³ ar trebui să ne îndreptăm spre individuație. Contrariile s-ar contopi spre totalitate iar Sinele ar căpăta mana asupra întregii ființe, coroana, s-ar transforma în Zeul copil. Eul s-ar regăsi în Sine, ca parte a lui, iar Sinele l-ar găsi pe Dumnezeu. Dürcheim ne oferă același răspuns privit din altă perspectivă, a maturizării:

„Această cale nu trebuie confundată cu construirea unui ideal. Fiecare dintre noi își imaginează omul ideal plecând de la propria sa reflecție și de la indicațiile și invitațiile care îi sunt făcute din exterior. Pentru multă lume a intra pe cale înseamnă a construi, cu ajutorul exercițiilor, acest ideal. Această construcție a unei personalități

¹¹ Idem, p. 74.

¹² Castermane, J., *Centrul ființei*, pp. 95-96.

¹³ Jung, C., G., *Cartea roșie*.

bine ordonată nu are încă nimic de a face cu calea de maturizare. Pentru aceasta din urmă nu contează decât „Să devii ceea ce ești!” ... Calea inițiativă conduce la necunoscutul din sine însuși, la individualitate.”¹⁴

Calea se realizează prin concentrare, meditație și experiență a transcendenței având ca urmare deschiderea inimii, descoperirea conștiinței interioare și descoperirea Marelui Unu sau Dumnezeu personal. Drumul descris de Dürcheim începe mereu cu o experiență eliberatoare pentru om dar în același timp chemare. Există oare ceva ce poate ajuta la lucrare? Ce ne poate sta alături în dezvoltarea pe cale? Răspunsul vine cât se poate de simplu – sunt însușirile noastre senzoriale care sunt mai aproape de divin decât gândul. Dar pentru a le folosi cu sens ,cum se cuvine *„trebuie să te oprești pentru a putea rămâne, dar rămânerea depășește oprirea.”*¹⁵, dar mai este și accesul la transcendență. Ca și lui, Maestrului, toată viața ne este o luptă între Marea Ființă și micul eu. Vine însă ziua atingerii, când micul eu realizează existența a altceva decât valorile de care s-a atașat. Această zi a atingerii reprezintă Poarta, ușa la care am bătut spre a se deschide, biletul de tren spre Cale, spre transcendență.

„Există două moduri de a fi atins de către dincolo, de către transcendență. Împărăția divinului este una, dar omul, prin intermediul mijloacelor lui de a simți ceva, se poate simți sesizat pe diferite planuri. Astfel, cineva poate fi cuprins de un sentiment numinos și poate trăi ceva imens și frumos, întins fiind pe malul mării; altul se poate simți cuprins în timp ce rostește o rugăciune. Așa încât eu am făcut de multe ori diferența între transcendența pământului și transcendența cerului. Nu există decât o singură transcendență, dar omul poate avea acces la ea în chip diferit”.

Sunt multe lucruri în viață care ne trec neobservate de către micul nostru eu, dar Sinele le conservă pentru momentul final. Mulți, cuprinși de activitățile cotidiene, nu prind acest moment sau poate le este revelația de dinaintea Marii Treceri. Momentul final nu înseamnă neapărat sfârșitul vieții. El este doar sfârșitul rătăcirii, este întâlnirea cu Absolutul este conștiința universală regăsită. După spusele Maestrului este întâlnirea cu Ființa esențială. După această regăsire cu Celălalt, din interior, lumea se desăvârșește pentru cei atinși. Zborul în transcendent din imanent este doar una dintre marile bucurii. Cea mai mare rămâne descoperirea sensului, al

¹⁴ Idem., p. 35.

¹⁵ Idem., p. 109.

misterului creației și al dialogului cu Spiritul Divin. Dar pentru a le avea pe acestea nu trebuie să confundăm experiența cu adevărata transformare.

„Puteți trăi o experiență a Ființei prin intermediul drogului. Dar această experiență, transpersonală, cum este numită astăzi, chiar dacă vă poate da o viziune extraordinară, totuși ea nu conține nașterea unei noi conștiințe. Dimpotrivă, cei care au trăit o experiență datorită unui drog nu vor nimic altceva decât să repete experiența. Pentru cel care a trăit experiența Ființei, ceea ce contează este trezirea unei noi conștiințe, adică descoperirea unei adevărate datorii față de viață: să se transforme. În acest moment începe calea inițiativă, care este cale de transformare.”¹⁶

Așa am înțeles eu și așa am scris. Fie-mi iertată necunoașterea acolo unde s-a străduit să pară evidentă. Scopul a fost de a dăruia o interpretare personală, bună sau rea. Dar mai presus de toate ținta a fost un demers existențialist armat de un complex existențial.

Bibliografie:

- [1] Castermane, J., (2011), *Centrul ființei*, București: Herald.
- [2] Deurzen, E., Adams, M., (2011), *Psihoterapie și consiliere existențială*, București: Herald.
- [3] Heidegger, M., (2012), *Ființă și timp*, București: Humanitas.
- [4] Jung, C., G., (2009), *Cartea roșie*, București: Trei.
- [5] Nietzsche, F., (2009), *Așa grăit-a Zarathustra*, București: Antet.

¹⁶ Idem., p. 107.